

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Papegaaienziekte

Brand, R.

Citation

Brand, R. (2021). Papegaaienziekte. *Tijdschrift Voor Zeegeschiedenis*, 40(2), 72-74. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4306382>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4306382>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Op de radar

Papegaaizenziekte

De coronacrisis, waarin we in 2020 verzeild raakten, stelt de samenleving voor grote vraagstukken, bijvoorbeeld over globalisering. De scheepvaart speelt daarbij een belangrijke rol. Schepen vervoeren immers niet alleen mensen en goederen over de wereld, maar ook andere zaken, zoals eetgewoontes en muzikale tradities. Dat is iets waar we niet elke dag bij stilstaan. Ook ziektes zijn soms een gevolg van de globalisering. Zo was de Zuid-Amerikaanse bevolking volkomen weerloos tegen de Spaanse conquistadores. De grootste doodsoorzaak zat hem niet in de wapens van de Spanjaarden, maar juist in de ziektes die ze meebrachten. Met de schepen voeren ziektes ook uit andere werelddelen naar Europa. Een voorbeeld daarvan is de papegaaizenziekte die in de jaren '30 van de vorige eeuw de kop opstak. Krantenartikelen in februari 1930 berichtten over deze merkwaardige ziekte, die via schepen van de Koninklijke Hollandsche Lloyd vanuit Zuid-Amerika naar Europa zou zijn gebracht.

Al in 1892 was de ziekte voor het eerst geconstateerd, aanvankelijk bij Parijse vogelhandelaren. De papegaaizenziekte of psittacose is een infectieziekte die onder andere kan leiden tot longontsteking. De ziekte bleek veroorzaakt te worden door een bacterie (*chlamydia psittaci*), die bij vogels kan voorkomen. Dieren die de bacterie bij zich dragen, kunnen deze overdragen op mensen. Niet alleen papegaaien, maar ook andere vogels, zoals parkieten, pluimvee, duiven, eenden, kalkoenen en kanaries kunnen met de bacterie besmet zijn. Ook vogels die geen zichtbare klachten hebben, kunnen de bacterie uitscheiden.

Overall ter wereld vielen mensen die 'min of meer' in aanraking waren geweest met papegaaien dood neer. Eerst stond de medische wetenschap voor een raadsel. De kranten echter konden er geen genoeg van krijgen! Om besmetting te voorkomen werd de handel in papegaaien geheel aan banden gelegd. En ook aan boord van schepen waren die beesten niet langer welkom.

In dezelfde tijd dat de pandemie van de papegaaizenziekte in Europa heerste, introduceerde de Belgische striptekenaar Hergé (pseudoniem van Georges Remi, 1907-1983) een papegaaai als eeuwige vijand van Bobbie, de hond en

DINSDAG 11 FEBRUARI 1930.

Papegaaien mogen niet aan boord.

Maatregelen van den Kon.
Holl. Lloyd.

Om besmettingsgevaar te voorkomen.

AMSTERDAM, 11 Februari. — In verband met het feit, dat de Koninklijke Hollandsche Lloyd alhier een geregeld dienst op de groote havensteden van Zuid-Amerika onderhoudt en zich in dit deel der wereld, naar aangenomen wordt, de haard bevindt van de zoo zeer gevreesde papegaaienziekte, hebben wij ons heden gewend tot den heer J. Foudraine, directeur van genoemde maatschappij, met de vraag, welke maatregelen er door den Lloyd genomen zijn om invoer van papegaaien in ons land tegen te gaan.

Ik kan u er in de eerste plaats op wijzen — aldus de heer Foudraine — dat bij de Lloyd reeds vele jaren een bepaling bestaat, waarbij aan de opvarenden van onze schepen verboden wordt om in vreemde havenplaatsen vogels te koop voor familieleden en kennissen of voor handelsdoeleinden. Toen de eerste onrustbarende berichten over de papegaaienziekte tot ons land doordrongen, hebben wij — met het oog op mogelijk klandestien vervoer van papegaaien — de gezagvoerders van onze schepen er nogmaals met kracht op gewezen, dat zij nauwlettend hebben toe te zien op de naleving van de betreffende bepaling. Bovendien zijn ook onze vertegenwoordigers in Buenos-Aires en in Brazilië nogmaals van onze wenschen te dezen opzichte op de hoogte gebracht.

Ten overvloede is onder mijn persoonlijke leiding een onderzoek ingesteld aan boord van het gisteren uit Zuid-Amerika gearriveerde mailschip „Orania”. Alles is nauwkeurig nagezocht, doch er bevonden zich geen papegaaien aan boord. Wel troffen wij in een der verblijven twee parkieten aan, die uit Zuid-Amerika afkomstig zijn. Deze vogels heb ik zekerheids halve in beslag laten nemen; onze geneeskundige dienst zal uitmaken wat er mede gebeuren moet.

U ziet dus, besloot de heer Foudraine het onderhoud, dat de Koninklijke Hollandsche Lloyd waakzaam is. En zoolang er gevaar bestaat, zal zij dat ook blijven.

Het gezin te Amsterdam, waarvan verscheidene leden door de papegaaienziekte zijn aangeast, woont niet in de Van Ostadestraat, gelijk wij hedenmorgen meldden, maar in de Oostzaanstraat.

Krantenbericht uit *Het Volk, Dagblad voor de Arbeiderspartij*, 11 februari 1930. DELPHER

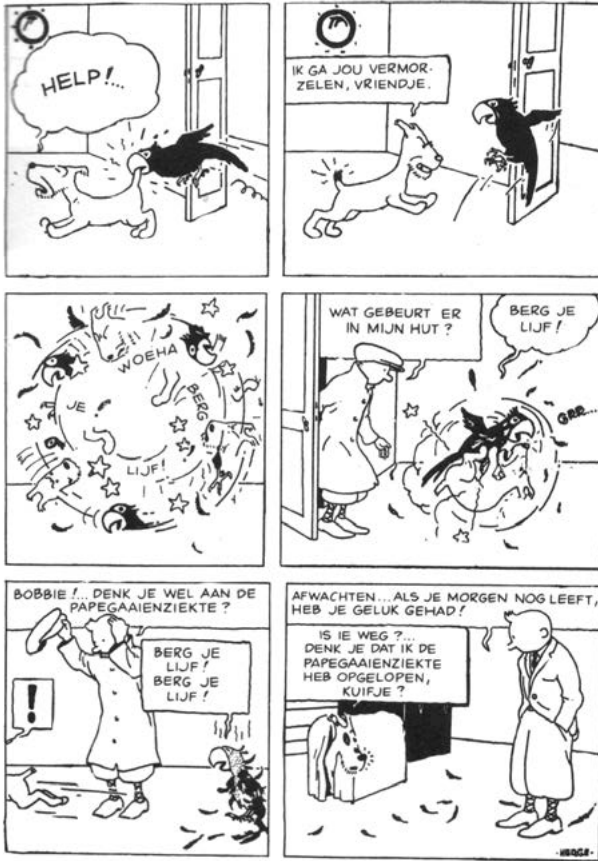
trouwe metgezel van Kuifje. En waar waren Kuifje en Bobbie ten tijde van het eerste incident, oftewel in het verhaal *Tintin au Congo* (later vertaald als *Kuifje in Afrika*)? Juist, aan boord van de *Thysville*, een vrachtschip met passagiersaccommodatie van de Compagnie Maritime Belge. Het was dus wellicht niet zo toevallig dat zich aan boord van dit schip een papegaaï bevond die de onhebbelijke gewoonte had om Bobbie in zijn staart te bijten. *Tintin au Congo* verscheen voor het eerst in 1930-1931 als serie in de jeugdbijlage *Le Petit Vingtième* van de Franstalige en Waalse krant *Le Vingtième Siècle*.

In de maanden voorafgaand aan de boottocht van Kuifje en Bobbie naar Congo was de wereld dus in rep en roer vanwege de mysterieuze papegaaienziekte. En de angst voor een pandemie was niet geheel onterecht. Exotische vogels als papegaaien kregen het op schepen steeds lastiger en Hergé speelde hier handig op in. Niet

het bijten door de vogels bleek uiteindelijk de oorzaak van de mysterieuze ziekte, maar een bacterie.

Ook in onze tijd steekt geregeld een virus de kop op, zoals bij de vogelgriep in 2003 en niet te vergeten het coronavirus, waarmee we nu nog steeds kampen. Al deze ziekten veroorzaken onder mensen dodelijke slachtoffers.

Ten tijde van de oceaantocht van Kuifje en Bobbie was men de papegaaienziekte uiteindelijk de baas. Maar goed, je moet geen onnodig risico nemen, dus deed Kuifje er goed aan Bobbie door de scheepsarts te laten onderzoeken. Of dat onderzoek (een sneetje in z'n staartje) wetenschappelijk verantwoord was, is een ander verhaal. Toch was de wereld nog lang niet klaar met de ziekte.

Bladzijde uit Hergé, *De avonturen van Kuifje, reporter van de "Petit Vingtieme" in Congo*, © Casterman, 1947.

Deze stak van tijd tot tijd haar kop weer op, soms specifiek gericht op papegaaien, maar vaak ook bij andere vogelsoorten.

Striptekenaars als Hergé volgen de actualiteit dus op de voet en verwerken die in hun verhalen. Wie van de huidige striptekenaars durft het aan om een verhaal te bedenken waarin het coronavirus een rol speelt?

RON BRAND
MARITIEM MUSEUM ROTTERDAM

Met dank aan Jan Aarnout Boer